

Πρόσκληση σε
εκπαιδευτικές
επισκέψεις μέσω του
**ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΙΑΤΟΠΙΚΗΣ
ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ**
«Η αξία του

**Αποθέματος Βιόσφαιρας στην τοπική κοινότητα»
σε Εσθονία και την Ιταλία**

Περιεχόμενα

Εισαγωγή1

Εκπαιδευτικές συναντήσεις1

Ορισμοί Αποθέματος Βιόσφαιρας2

Ενδεικτικά χαρακτηριστικά περιοχής Δικτύου Νήσων Αττικής – ΠΕ Νήσων Αττικής3

Οφέλη πιστοποίησης για τη Νήσων Αττικής5

Πρόσκληση συμμετοχής στις εκπαιδευτικές επισκέψεις6

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2024

Εισαγωγή

Το Δίκτυο Συνεργασίας Δήμων ΠΕ Νήσων Αττικής, στο πλαίσιο των διατοπικών-διακρατικών σχεδίων συνεργασίας ΜΕΤΡΟΥ 19 ΤΟΥ ΠΑΑ 2014 - 2020: Στήριξη για τοπική ανάπτυξη μέσω του LEADER (ΤΑΠΤοΚ – Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων), υλοποιεί το ΣΔΣ «Η αξία του Αποθέματος Βιόσφαιρας στην τοπική κοινότητα», ως εταίρος σε σχήμα συνεργασίας με συντονίστρια Ομάδα Τοπικής Δράσης (ΟΤΔ) την Αναπτυξιακή Πάρνωνα Ανώνυμη Εταιρεία Αναπτυξιακός Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης και εταίρους, πέραν του Δικτύου Συνεργασίας Δήμων Περιφερειακής Ενότητας Νήσων Αττικής, τις ΟΤΔ Δημοσυνεταιριστική Έβρος Ανώνυμη Εταιρεία και Δίκτυο Συνεργασίας Κεφαλονιάς και Ιθάκης.

Στο πλαίσιο του Σχεδίου, προβλέπονται δράσεις για την κατάρτιση της κοινής στρατηγικής και του επικοινωνιακού εργαλείου για την πιστοποίηση και ένταξη μίας περιοχής στο Απόθεμα Βιόσφαιρας της UNESCO, εκπαιδευτικές επισκέψεις ως πρακτικές ανταλλαγής τεχνογνωσίας και κατάρτιση εκπαιδευτικού υλικού για το Δημοτικό και το Γυμνάσιο (Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια εκπαίδευση), καθώς και επικοινωνιακού υλικού για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση σχετικά με την αξία του αποθέματος στην περιοχή των Νήσων Αττικής.

Από τη μελέτη προέκυψε το σχέδιο επικοινωνίας το οποίο θα αποτελέσει, στο πλαίσιο του έργου, τη βάση ανάπτυξης των επικοινωνιακών και εκπαιδευτικών υλικών.

Εκπαιδευτικές συναντήσεις

Το Δίκτυο Συνεργασίας Δήμων Περιφερειακής Ενότητας Νήσων Αττικής θα συμμετάσχει σε **εκπαιδευτικές συναντήσεις** που θα πραγματοποιηθούν στην **Εσθονία (Νοέμβριο)** και την **Ιταλία (Ιανουάριο)**. Οι εκπαιδευτικές αυτές συναντήσεις θα λάβουν χώρα στο πλαίσιο υλοποίησης του **ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΙΑΤΟΠΙΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ «Η αξία του Αποθέματος Βιόσφαιρας στην τοπική κοινότητα»**.

Αντικείμενο των συναντήσεων θα αποτελέσει η εκπαίδευση στελεχών των ΟΤΔ, στελεχών της τοπικής εταιρικής σχέσης, εκπροσώπων φορέων της περιοχής παρέμβασης, επιχειρηματιών και αγροτών. Γνωριμία με επιτυχημένες/καλές πρακτικές και ανταλλαγή τεχνογνωσίας. Στο πρόγραμμα της επίσκεψης θα συμπεριληφθεί και μία συνάντηση των εταίρων για θέματα υλοποίησης του Σχεδίου. Η διοργάνωση περιλαμβάνει συμμετοχή σε εκθέσεις, συνέδρια, ημερίδες, συναντήσεις, συσκέψεις εργασίας, παρεμφερείς εκδηλώσεις κ.λπ.

Μέσω της εκπαιδευτικής επίσκεψης στην Εσθονία, περιοχή Hiiumaa (νησί το οποίο έχει δάση ελάτης και φυλλοβόλα, λιβάδια και βάλτους), θα μεταδοθεί η ειδική τεχνογνωσία της μεθοδολογίας και των εργαλείων των Εσθονών, καθώς πρόκειται για ένα από τα παλαιότερα Αποθέματα Βιόσφαιρας στον κόσμο (1990).

Αντίστοιχα, στην Ιταλία η περιοχή Appennino Tosco Emiliano περιλαμβάνει είδη πτηνών, αμφιβίων, ερπετών, θηλαστικών και ιχθύων, καθώς και μεγάλη ποικιλία χλωρίδας. Από το 2015 έχει επίσημα πιστοποιηθεί ως μία από τις περιοχές που ανήκουν στο Αποθέμα Βιόσφαιρας (www.unesco.org).

Όπως είναι προφανές, οι δύο αυτές εκπαιδευτικές συναντήσεις σε Εσθονία και Ιταλία, θα βοηθήσουν ώστε να μεταδοθεί η εμπειρία ευαισθητοποίησης του τοπικού πληθυσμού και των κοινωνικοοικονομικών φορέων μέσω της σύνδεσης των λειτουργιών του Αποθέματος Βιόσφαιρας, με τον σχεδιασμό των δράσεων των τοπικών προγραμμάτων LEADER οι οποίες θα πρέπει να εναρμονίζονται και να υποστηρίζουν τους σκοπούς του Αποθέματος Βιόσφαιρας, κάτι το οποίο μπορεί να υλοποιηθεί και στην περίπτωση της ΠΕ Νήσων Αττικής.

Ορισμοί Αποθέματος Βιόσφαιρας

Όμως τι είναι το Αποθέμα Βιόσφαιρας και γιατί η Νήσων Αττικής μπορεί να επωφεληθεί από μια ενδεχόμενη αναγνώρισή της ως πιστοποιημένη περιοχή Αποθέματος Βιόσφαιρας;

Τα Αποθέματα Βιόσφαιρας (ΑΒ) της UNESCO συνιστούν πρότυπες περιοχές όπου εναρμονίζεται η προστασία και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος με την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη των τοπικών κοινοτήτων.

Το Πρόγραμμα «Για τον Άνθρωπο και την Βιόσφαιρα» (Man and the Biosphere "MAB") της UNESCO εγκαινιάστηκε το 1970 και, ανάμεσα σε άλλα, στόχευε στην ανάπτυξη της βάσης για ορθολογική χρήση και διατήρηση των πόρων της βιόσφαιρας μέσα στις φυσικές και κοινωνικές υπηρεσίες.

Το σχέδιο MAB αφορά στη «διατήρηση των φυσικών περιοχών και του γενετικού υλικού που περιέχουν».

Στόχος ήταν η δημιουργία ενός παγκόσμιου δικτύου εθνικών πάρκων (Αποθέματα Βιόσφαιρας), όπου κάθε πάρκο θα ανήκε σε μία ή περισσότερες από τις ακόλουθες κατηγορίες:

- i) Αντιπροσωπευτικό παράδειγμα φυσικού οικοσυστήματος
- ii) Μοναδική κοινότητα ή περιοχή ασυνήθιστων φυσικών χαρακτηριστικών με εξαιρετικό ενδιαφέρον, όπως για παράδειγμα ένας πληθυσμός ενός παγκοσμίως σπανίου είδους
- iii) Παράδειγμα αρμονικού τοπίου ως αποτέλεσμα παραδοσιακών τρόπων χρήσεων γης
- iv) Παράδειγμα τροποποιημένων ή υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων που έχουν δυνατότητες αποκατάστασης φυσικότερων συνθηκών.

Βασικές λειτουργίες Αποθεμάτων Βιόσφαιρας:

- *€ Διατήρηση – συνεισφορά στη διατήρηση των φυσικών τοπίων, οικοσυστημάτων, ειδών και της γενετικής ποικιλότητας/βιοποικιλότητας
- *€ Ανάπτυξη – προώθηση οικονομικής και ανθρωπογενούς ανάπτυξης η οποία είναι κοινωνικο-οικονομικά και οικολογικά αειφορική.
- *€ Παροχή υπηρεσιών, υλικοτεχνική υποστήριξη – υποστήριξη έργων επίδειξης, περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, έρευνας και τακτικής παρακολούθησης

Κριτήρια χαρακτηρισμού μιας περιοχής ως Αποθέματος Βιόσφαιρας

- *€ Η περιοχή θα πρέπει να περιλαμβάνει ένα μωσαϊκό οικολογικών συστημάτων αντιπροσωπευτικών των μεγάλων βιογεωγραφικών περιοχών, συμπεριλαμβανομένης μιας διαβάθμισης των ανθρώπινων παρεμβάσεων.
- *€ Η περιοχή θα πρέπει να έχει σημασία για τη διατήρηση της βιολογικής ποικιλότητας.
- *€ Θα πρέπει να παρέχει την ευκαιρία έρευνας και (το) παράδειγμα (επίδειξης προσεγγίσεων) για την αειφόρο ανάπτυξη σε περιφερειακή κλίμακα.
- *€ Θα πρέπει να έχει κατάλληλο μέγεθος για να εξυπηρετεί και τις τρεις λειτουργίες των αποθεμάτων βιόσφαιρας.
- *€ Θα πρέπει να περιλαμβάνει αυτές τις λειτουργίες μέσω κατάλληλης ζωνοποίησης,
- *€ Θα πρέπει να προβλεφθούν οργανωτικές ρυθμίσεις για την εμπλοκή και τη συμμετοχή κατάλληλου εύρους -μεταξύ άλλων- δημόσιων αρχών, τοπικών κοινοτήτων και ιδιωτικών συμφερόντων στον σχεδιασμό και την εκτέλεση των λειτουργιών ενός Αποθέματος Βιόσφαιρας.
- *€ Επιπλέον, θα πρέπει να προβλεφθούν διατάξεις για: διαχείριση της ανθρώπινης χρήσης και των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στην ή στις ζώνες ασφαλείας, πολιτική ή σχέδιο διαχείρισης της περιοχής ως Αποθέματος Βιόσφαιρας, ενταταλμένη αρχή ή μηχανισμός για την εφαρμογή των εν λόγω πολιτικής ή σχεδίου, προγράμματα έρευνας, παρακολούθησης, εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Ενδεικτικά χαρακτηριστικά περιοχής Δικτύου Νήσων Αττικής – ΠΕ Νήσων Αττικής

Ποιες προοπτικές έχει η Νήσων Αττικής, ώστε να προσαρτηθεί στο Παγκόσμιο Δίκτυο περιοχών του Αποθέματος Βιόσφαιρας, ακολουθώντας τις ήδη πιστοποιημένες περιοχές της Ελλάδας (Αστερούσια, Όλυμπο και Φαράγγι της Σαμαριάς) και ποια τα οφέλη για κάθε περιοχή;

Η Περιφερειακή Ενότητα Νήσων Αττικής παρουσιάζει έντονες εσωτερικές διαφοροποιήσεις ως προς την παραγωγική βάση, τον σημερινό χαρακτήρα και τις προοπτικές του κάθε νησιού και τόπου.

Διαθέτει, κατά τόπους, συγκριτικά πλεονεκτήματα που σχετίζονται με το νησιωτικό/παράκτιο τοπίο και το φυσικό περιβάλλον.

Κάθε τόπος διατηρεί τη δική του ταυτότητα, αφενός λόγω του ιδιαίτερου φυσικού περιβάλλοντος και της ιστορικής διαδρομής του και αφετέρου εξαιτίας του διαφορετικού βαθμού επίδρασης του πολεοδομικού συγκροτήματος της πρωτεύουσας στην παραγωγική του βάση.

Η περιοχή αποτελείται από επτά (7) νησιά και τη χερσαία ζώνη Τροιζηνίας - Μεθάνων η οποία γειτνιάζει με τη χερσαία ζώνη που υπάγεται στον Δήμο Πόρου. Η Περιφερειακή Ενότητα Νήσων Αττικής διαθέτει εκτάσεις φυσικού περιβάλλοντος στο οποία αναπτύσσεται ποικιλία ειδών χλωρίδας και πανίδας, καθώς συνδυάζει στοιχεία που συναντώνται στις νησιωτικές περιοχές της χώρας, αλλά και στοιχεία της ηπειρωτικής Ελλάδας.

Διαθέτει ιδιαίτερα γεωμορφολογικά στοιχεία, ήπια ορεινότητα στο ηπειρωτικό τμήμα της, ποικιλία ειδών βλάστησης και άλλα. Ιδιαιτερότητα της περιοχής αποτελεί και ο αριθμός σπηλαίων.

Η ιστορική πορεία της περιοχής βάσει της στρατηγικής της θέσης αποτελεί στοιχείο για τη διαμόρφωση μιας πολιτισμικής ταυτότητας στο βάθος των αιώνων έως σήμερα.

Τα παραπάνω την προτάσσουν, σύμφωνα με το εθνικό πλαίσιο, τόσο όσον αφορά τη διαχείριση και προστασία του περιβάλλοντος όσο και τα αρχιτεκτονικά, πολιτιστικά και λοιπά αγαθά που χαρακτηρίζουν την περιοχή Νήσων Αττικής, ικανοποιώντας τα κριτήρια της UNESCO για την ένταξη της περιοχής στο πρόγραμμα Άνθρωπος και Βιόσφαιρα (MAN and BIOSPHERE - MaB).

Παράλληλα περιοχές της Νήσων Αττικής, αντιμετωπίζουν προβλήματα ως αποτέλεσμα της κλιματικής εξέλιξης, τα οποία καλούνται να διαχειριστούν ολιστικά αλλά και μεμονωμένα, όπως τα κατά τόπους ζητήματα και οι επιπτώσεις από τις εξελίξεις στο φυσικό περιβάλλον που συμβάλλουν στο κοινωνικό – οικονομικό γίνεσθαι της περιοχής.

Ενδεικτικά αναφέρονται κάποια στοιχεία για την περιοχή Νήσων Αττικής:

- * Στην Αίγινα αναφέρεται από την αρχαιότητα υδροθειούχος πηγή στη θέση Θέρμα, ενώ
- * Οι ιαματικές πηγές στα Μέθανα έχουν υποστηρίξει την οικονομία του τόπου.

- *€ Στη Σαλαμίνα αναπτύσσεται η μεγαλύτερη δασική έκταση της Περιφέρειας Αττικής και των Νήσων Αττικής, στο δάσος Φανερωμένης, ενώ
- *€ Σε όλη την περιοχή παρέμβασης το δασικό περιβάλλον συγκροτεί μία ενότητα ικανή για την ανάπτυξη δραστηριοτήτων.
- *€ Σχετικά με τον θαλάσσιο πλούτο, αξιοσημείωτη είναι η θαλάσσια πανίδα με τα κητώδη που διαβιούν στις θαλάσσιες ενότητες, ενώ σημαντική είναι η επιδίωξη της διαχείρισης του είδους Ποσειδωνία, με σημαντικές παρεμβάσεις που συμβάλλουν σημαντικά στη διαμόρφωση του κλίματος και τη διαχείριση των θαλάσσιων συστημάτων.
- *€ Χαρακτηριστική είναι η υψηλή παραγωγή ελιών, το Εξαιρετικό Παρθένο Ελαιόλαδο «Τροιζηνία» ως προϊόν Προστατευόμενης Ονομασίας Προέλευσης (Π.Ο.Π).
- *€ Η Φιστικιά στην Αίγινα αποτελεί τη σημαντικότερη δενδρώδη καλλιέργεια και παράγει το φιστίκι Αιγίνης το οποίο έχει κατοχυρωθεί ως προϊόν ΠΟΠ και έχει εγγραφεί στο Εθνικό Ευρετήριο Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας, ενώ η καλλιέργεια αντιμετωπίζει θέματα άρδευσης λόγω της κλιματικής αλλαγής.
- *€ Το Λεμονοδάσος, καταλαμβάνοντας έκταση περίπου 700 στρεμμάτων, αποτελεί ένα σημαντικό τμήμα του Δήμου Πόρου.
- *€ Γενικά τα εσπεριδοειδή στην ευρύτερη περιοχή της Τροιζηνίας
- *€ Ο Αρχαίος Ελαιώνας στην Αίγινα ή η Ελιά της Όρσας στη Σαλαμίνα.

Όπως και στην υπόλοιπη νησιωτική χώρα, έτσι και στη Νήσων Αττικής αναπτύσσονται φυσικές περιοχές οι οποίες έχουν επηρεαστεί, στο πέρασμα των χρόνων, από την ανθρώπινη παρουσία και τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Πολλές από αυτές έχουν αποκτήσει έναν ημι-φυσικό χαρακτήρα. Αποτελούν, δηλαδή, τόπους όπου η συνύπαρξη του ανθρώπου και της φύσης έχει καθυστερήσει ή/και εμποδίσει τη διαμόρφωση τελικών φυσικών οικοσυστημάτων. Επίσης, η περιοχή παρουσιάζει μακραινώνη ιστορία και σημαντική παρουσία από τους προϊστορικούς χρόνους. Η ύπαρξη ανθρώπινης δραστηριότητας από την νεολιθική εποχή επιβεβαιώνεται από αρχαιολογικά ευρήματα στο σύνολο των νησιών και στο ηπειρωτικό τμήμα. Το νησιωτικό σύμπλεγμα Κυθήρων – Αντικυθήρων έχει τεράστια σημασία τόσο λόγω της στρατηγικής θέσης στο πέλαγος όσο και των «μηχανισμών ανάπτυξης». Αναφέρεται ενδεικτικά ο Μηχανισμός των Αντικυθήρων, η θέση της περιοχής και η αξία της για την παγκόσμια ορνιθοπανίδα και τις μετακινήσεις των πτηνών, του πειράματος Παγγαία κ.ο.κ.

Η περιοχή εφαρμογής του προγράμματος CLLD/ LEADER που συμπίπτει με την Περιφερειακή Ενότητα Νήσων της Περιφέρειας Αττικής έχει μεγάλες δυνατότητες να λειτουργήσει ως πρότυπο για την προβολή και επίδειξη προσεγγίσεων της βιώσιμης ανάπτυξης σε εθνική και περιφερειακή κλίμακα. Συγκεκριμένα, οι περιοχές μπορούν να εκμεταλλευτούν τα μοναδικά τους στοιχεία, να αναπτυχθούν με περιβαλλοντικά και κοινωνικά βιώσιμο τρόπο και ως εκ τούτου να αποτελέσουν παράδειγμα καλής πρακτικής για την ευρύτερη περιοχή.

Οφέλη πιστοποίησης για τη Νήσων Αττικής

Οφέλη από ένταξη περιοχής στο Παγκόσμιο Δίκτυο Αποθεμάτων Βιόσφαιρας

Η ένταξη μιας περιοχής στο Παγκόσμιο Δίκτυο Αποθεμάτων Βιόσφαιρας συμβάλλει:

- *€ Στην αξιοποίηση και διαχείριση της πολιτιστικής και ιστορικής κληρονομιάς
- *€ Στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού που διαφοροποιούν το περιεχόμενο των προσφερόμενων τουριστικών προϊόντων και αυξάνουν την προστιθέμενη αξία των τουριστικών υπηρεσιών, την επισκεψιμότητα και την τουριστική κίνηση της περιοχής.
- *€ Στη μείωση της εποχικότητας του τουρισμού και στην προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων για δραστηριότητες που σχετίζονται με τον τουρισμό
- *€ Στην ενίσχυση της πολιτιστικής ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο, καθώς και την προσέλκυση και συμμετοχή του πληθυσμού και των επισκεπτών σε πολιτιστικές δραστηριότητες, αποτελώντας πυρήνα τουριστικής ανάπτυξης.
- *€ Στην αξιοποίηση και ανάδειξη των πολιτιστικών πόρων με νέα μέσα και σεβασμό στην τοπική μοναδικότητα
- *€ Στη δημιουργία αξιόλογου εμπορικού σήματος του Αποθέματος Βιόσφαιρας για τοπικά προϊόντα και υπηρεσίες
- *€ Στην αειφόρο ανάπτυξη του τουρισμού που σέβεται τη φέρουσα ικανότητα φυσικών και κοινωνικών συστημάτων.
- *€ Στην προώθηση της επιστημονικής έρευνας που μπορεί να αφορά στη βιοποικιλότητα, στα αρχαιολογικά και πολιτιστικά μνημεία, στις παραγωγικές δυνατότητες της ανάπτυξης και διαχείρισης των φυσικών πόρων, στην κλιματική αλλαγή, την εκπαίδευση και κατάρτιση για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη.
- *€ Στον καθορισμό πολιτικών με στόχο την ενδυνάμωση του μόνιμου πληθυσμού των ορεινών περιοχών
- *€ Στην ενίσχυση και προβολή της ταυτότητας και ιδιαιτερότητας της τοπικής κοινωνίας στην κατεύθυνση που ορίζεται από την ένταξη της περιοχής στο δίκτυο MAB/UNESCO.

Πρόσκληση συμμετοχής στις εκπαιδευτικές επισκέψεις

Η επιλογή των συμμετεχόντων εκπροσώπων φορέων, επιχειρηματιών και αγροτών που δραστηριοποιούνται στην περιοχή της ΠΕ Νήσων Αττικής θα γίνει ύστερα από την κοινοποίηση της παρούσας Ανοιχτής Πρόσκλησης Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος. Καλούμε όποιον ενδιαφέρεται να συμμετάσχει, να συμπληρώσει το ερωτηματολόγιο στο σύνδεσμο: <https://forms.gle/dNTzXr8K7dWjun4Z7>

Παραμένουμε στη διάθεσή σας για οποιαδήποτε επιπλέον πληροφορία ή και διευκρίνιση.

Με εκτίμηση,

Δίκτυο Συνεργασίας Δήμων ΠΕ Νήσων Αττικής

Φίλωνος 91, 185 35, Πειραιάς

Τηλ. 2104120002-4-9

Fax. 2104120006

Mail: info@atticalag.gr

Web: www.atticalag.gr